

RAAP-NOTITIE 2104

Plangebied voormalige Imbosmavo te Dieren

Gemeente Rheden

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Gemeente Rheden

Titel: Plangebied voormalige Imbosmavo te Dieren, gemeente Rheden; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: maart 2007

Auteur: *drs. E.I. Schuurman*

Projectcode: RHIM

Bestandsnaam: N02104-RHIM.doc

Projectleider: drs. E.I. Schuurman

Projectmedewerker: J. Knoppers

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 21385

Autorisatie: drs. E. Heunks

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2006

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Rheden heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in maart 2007 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de geplande grondwerkzaamheden op het terrein van de voormalige Imbosmavo te Dieren in de gemeente Rheden. Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voorzover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van een vindplaats aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische resten optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

Wel maken wij u erop attent dat bij iedere gravende activiteit het aantreffen van (niet voorspelbare) toevalsvondsten niet kan worden uitgesloten. Indien hiervan sprake mocht zijn, dient de overheid (RACM) hiervan op de hoogte te worden gesteld in het kader van de meldingsplicht (Monumentenwet 1988, Artikel 47).

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1.
Archeologische
tijdschaal.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Gemeente Rheden heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in maart 2007 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de geplande grondwerkzaamheden op het terrein van de voormalige Imbosmavo te Dieren in de gemeente Rheden. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het onderzoek was het opsporen van deze resten en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebied

Het plangebied (circa 2,6 ha) ligt direct ten noorden van de Imboslaan en ten oosten van de Breukinklaan te Dieren, gemeente Rheden. Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 33G van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 203.530/452.655. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied deels in gebruik als park en bossages en deels in gebruik als sloopterrein.

1.3 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het bureau- en inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) en die valt onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARCheologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) geraadpleegd. Tevens heeft RAAP-rapport 1071 (Willemse, 2005) als basis voor het bureauonderzoek gediend.

2.2 Resultaten

Geomorfologie en bodem

Dieren is ontstaan op de oostflank van de in het Saalien gevormde stuwwal van de Veluwe, in de nabijheid van de IJssel. Het oude dorp is ontstaan op een grote daluitspoelingswaaier in het overgangsgebied naar het rivierdal van de IJssel en het dekzandgebied van de Soerense Broek. Ook het plangebied wordt geomorfologisch gekenmerkt door daluitspoelingswaaierafzettingen (Willemse, 2005). De bodem in het plangebied bestaat uit holtpodzolgronden met grof zand en grind ondieper dan 40 cm -Mv beginnend (Stiboka, 1979: code gH30).

Tijdens het veldonderzoek voor de verwachtingskaart van de bebouwde kommen van de gemeente Rheden is in het plangebied één boring gezet (Willemse, 2005, boring 50). Hierbij is een verstoring van het bodemprofiel tot 60 cm -Mv aangetroffen.

Historische geografie

Op het kaartbeeld van de grote historische atlas van Nederland 1830-1855 (Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990) is in het plangebied geen bebouwing aanwezig. Het plangebied is in gebruik als bouwland. Op de grote historische atlas van Gelderland is in het zuiden van het plangebied een huis weergegeven

(Uitgeverij Nieuwland, 2005). Het overige deel van het plangebied wordt als bos en bouwland gebruikt.

Archeologie

Volgens ARCHIS is uit de directe omgeving van het plangebied (straal circa 250 m) een archeologische vindplaats bekend (RAAP-cat.nr 44 in Willemse, 2005). Het betreft een grafveld uit de Late Bronstijd en/of Vroege IJzertijd. Uit de ruimere omgeving is een groot aantal vondsten van de Spankerense en Schaarse Enk bekend (Willemse, 2005; Schuurman en Willemse, 2006; o.a. ARCHIS-waarnemingsnummers 22241, 405288, 49606 en 49612). Het betreft voornamelijk nederzettingsresten uit de periode Late Prehistorie t/m Late Middeleeuwen.

Archeologische verwachting

Volgens de verwachtingskaart van de bebouwde kommen in de gemeente Rheden geldt voor het gehele plangebied een hoge kans op het aantreffen van archeologische resten uit periodes vanaf het Laat Paleolithicum (Willemse, 2005). De talrijke archeologische vindplaatsen op de daluitspoelingswaaiersafzettingen getuigen van een langdurige bewoningsgeschiedenis van deze landschappelijke eenheid. Op basis van de resultaten van reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek in en in de nabijheid van het plangebied wordt het zeer waarschijnlijk geacht dat tijdens graafwerkzaamheden archeologische resten vanaf het Laat Paleolithicum B aangetroffen kunnen worden.

Gezien het bodemtype en de geologie van het plangebied wordt verwacht dat archeologische resten zich aan of direct onder het oppervlak bevinden. Daardoor zijn ze zeer kwetsbaar geweest voor latere bodembewerking. Het plangebied maakt deel uit van de bebouwde kom. Binnen de bebouwde kom is het waarschijnlijk dat de bodem door graafactiviteiten over een groot oppervlak diep (dieper dan 50 cm -Mv) is verstoord en dat archeologische resten ten dele aangetast zijn. Op basis van recente archeologisch onderzoek binnen de bebouwde kom van Dieren (Willemse, 2005) moet echter worden geconcludeerd dat verspreid in de bebouwde kom tevens zones voorkomen waar de bodemverstoringen tot op heden gering kunnen zijn geweest. De aanwezigheid van gave bodemprofielen en hierin aanwezige archeologische resten kan dus niet geheel worden uitgesloten.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het veldonderzoek zijn zeventien boringen verricht in een grid van 40 x 50 m. De raaien zijn oost-west georiënteerd (figuur 1). De boringen in een raai versprongen ten opzichte van die in de naastgelegen raai, waardoor een systeem van gelijkbenige driehoeken ontstond. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen alle archeologische perioden. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

Er is geboord tot maximaal 120 cm -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Er zijn geen monsters genomen. Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,4 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot en verbrande leem).

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

De bodemopbouw wordt in het gehele plangebied gekenmerkt door A/C-profielen, waarbij de natuurlijke bodemprofielopbouw volledig is verdwenen. De diepte waarop de C-horizont is aangetroffen varieert tussen 35 cm -Mv en 110 cm -Mv (figuur 1).

Ter hoogte van boringen 7, 8, 9, 13 en 14 bestaat de verstoring uit een pakket opgebracht, lichtgrijs tot grijs zand. In boring 9 is onder het opgebrachte zand op een diepte van 110 cm -Mv een ondoordringbare laag waargenomen. Mogelijk betreft dit een leiding van het voormalige gebouw.

In de overige boringen worden de eerste 5-10 cm -Mv gekenmerkt door een donkerbruingrijze strooisellaag. Onder de strooisellaag is een verstoring vastgesteld die bestaat uit een pakket lichtbruin tot grijsbruin, matig fijn tot matig grof, grindhoudend zand. Het pakket is rommelig. Mogelijk betreft het een vermenging van de oorspronkelijk aanwezige bodemhorizonten. De

overgang naar de natuurlijke C-horizont is vrij abrupt. De C-horizont is lichtgeel van kleur, en bestaat uit matig fijn tot matig grof, grindhoudend en ijzerrijk zand. In een aantal boringen zijn leemlagen in de C-horizont vastgesteld.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen in de boringen. Mede gezien de vastgestelde verstoorde bodemprofielopbouw zijn er geen aanwijzingen om de aanwezigheid van archeologische resten (in situ) in het plangebied te vermoeden.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Tijdens het veldonderzoek zijn in het gehele plangebied verstoringen van het bodemprofiel tot in de C-horizont waargenomen. Er zijn geen archeologische indicatoren in de boringen aangetroffen. Er lijken derhalve geen aanwijzingen te zijn voor de aanwezigheid van archeologische resten (in situ) in het plangebied.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van duidelijke aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen. De geplande werkzaamheden kunnen wat betreft archeologische resten zonder vervolgonderzoek uitgevoerd worden.

Wel maken wij u erop attent dat bij iedere gravende activiteit het aantreffen van (niet voorspelbare) toevalsvondsten niet kan worden uitgesloten. Indien hiervan sprake mocht zijn, dient de overheid (RACM) hiervan op de hoogte te worden gesteld in het kader van de meldingsplicht (Monumentenwet 1988, Artikel 47).

Literatuur

- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Schuurman, E.I. & N.W. Willemse**, 2006. Plangebied Spankerense Enk, gemeente Rheden; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkenning, kartering en waardering). *RAAP-rapport 1348 (concept)*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Stiboka**, 1979. Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000; blad 33 Oost Apeldoorn. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Uitgeverij Nieuwland**, 2005. *Grote historische topografische atlas Gelderland ± 1905, schaal 1:25.000*. Uitgeverij Nieuwland, 2005.
- Willemse, N.W.**, 2005. Inventariserend archeologisch veldonderzoek (verkenning) bebouwde kommen gemeente Rheden: Velp, Rheden, De Steeg, Ellecom, Dieren, Spankeren en Laag Soeren. *RAAP-rapport 1071*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
-Mv	beneden maaiveld
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Verklarende woordenlijst

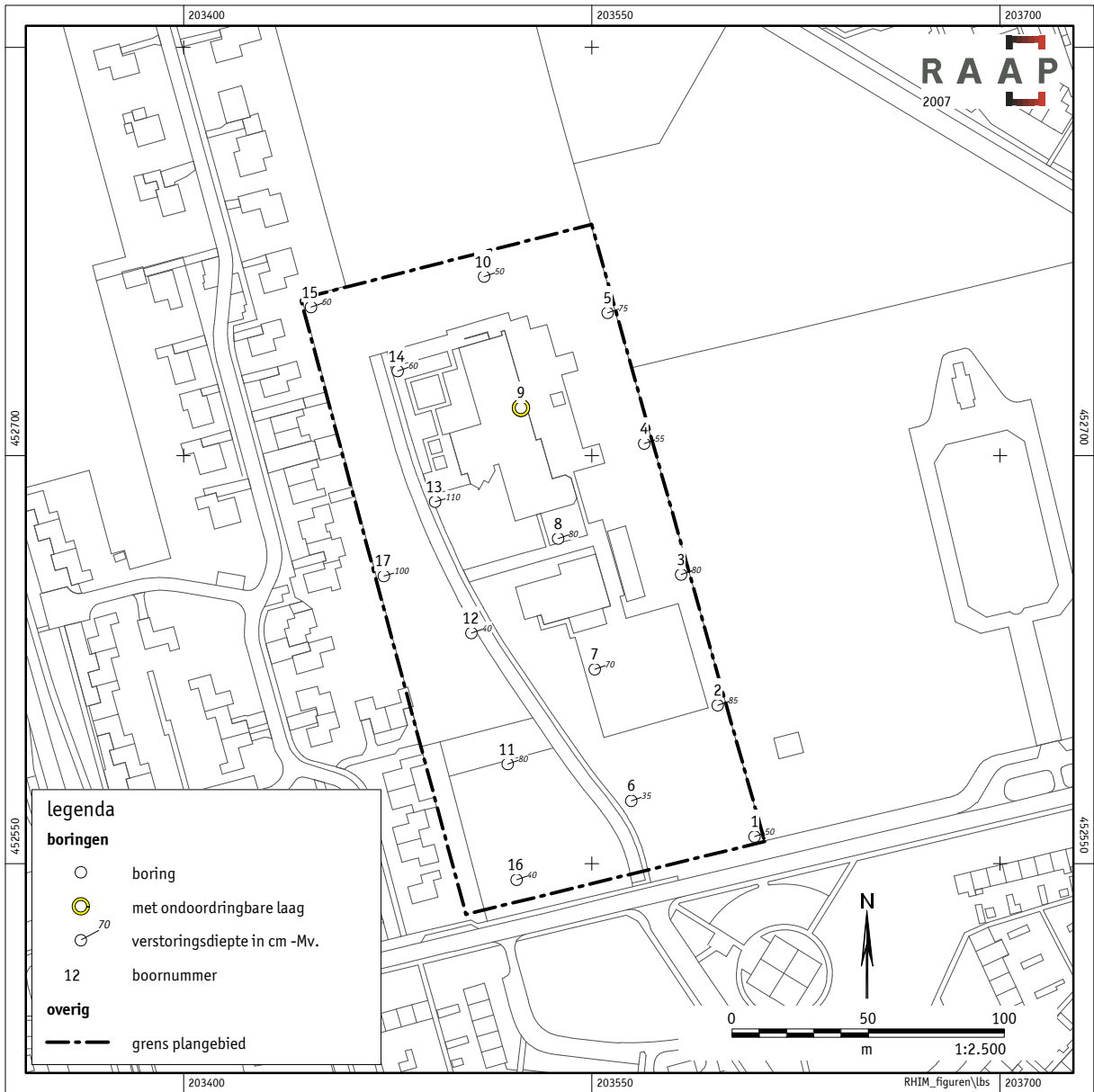
A/C profiel	Bodemprofiel waarin een humusrijke A-horizont direct gelegen is op het ongeroerde moedermateriaal (C-horizont).
dekzand	Fijnzandige afzettingen die onder periglaciale omstandigheden voornamelijk door windwerking ontstaan zijn; de dekzanden van het Weichselien vormen in grote delen van Nederland een 'dek' (Saalien: Formatie van Eindhoven; Weichselien: Formatie van Twente).
horizont	Een bodemlaag waarin zich bepaalde bodemkundige processen afspelen.
in situ	Achtergebleven op exact de plaats waar de laatste gebruiker het heeft gedeponerd, weggegooid of verloren.
leem	Grondsoort die wordt gekenmerkt door een hoog siltgehalte (bodemdeeltjes tussen 0,002 en 0,05 mm).
Saalien	Voorlaatste ijstijd, waarin het landijs tot in Nederland doordrong (vorming stuwwallen), ca. 200.000-130.000 jaar geleden.
stuwwal	Door de druk van het landijs in het Saalien opgedrukte rug van scheefgestelde preglaciale sedimenten.
Weichselien	Geologische periode (laatste ijstijd, waarin het landijs Nederland niet bereikte), ca. 120.000-10.000 jaar geleden.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Resultaten booronderzoek

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

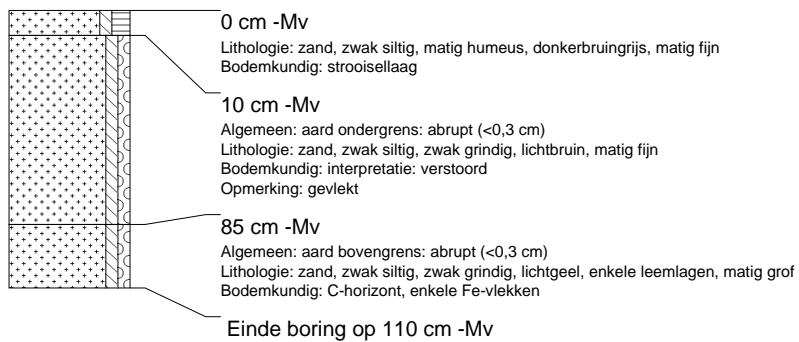
Figuur 1. Resultaten booronderzoek.

boring: RHIM-1

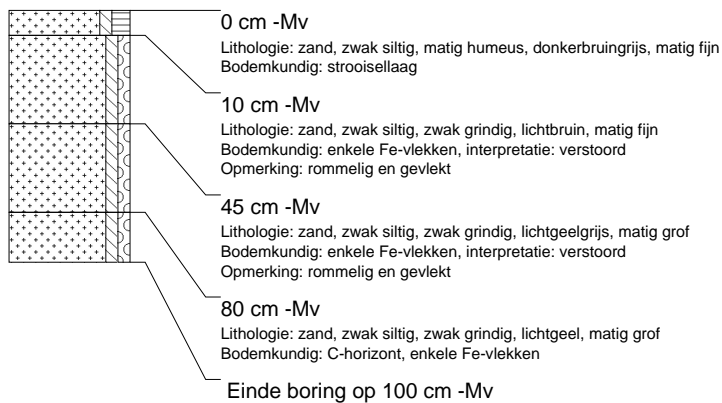
beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

boring: RHIM-2

beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

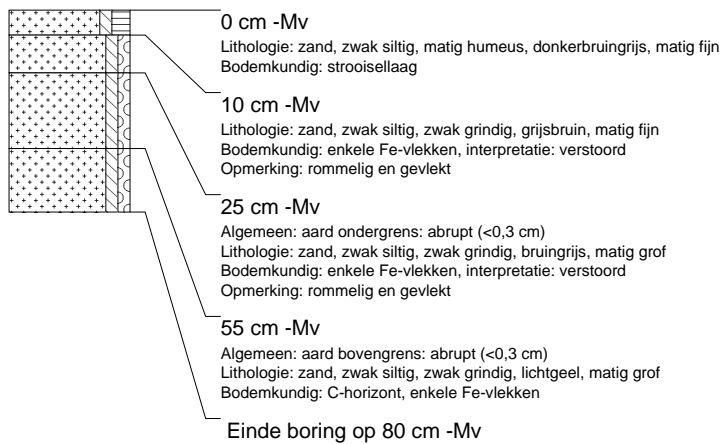
boring: RHIM-3

beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

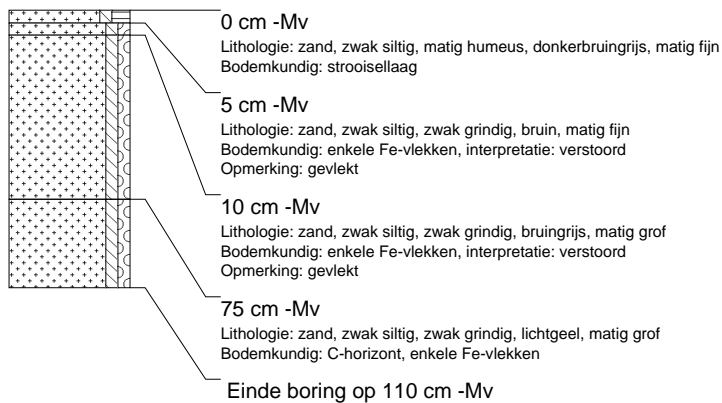

boring: RHIM-4

beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

boring: RHIM-5

beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

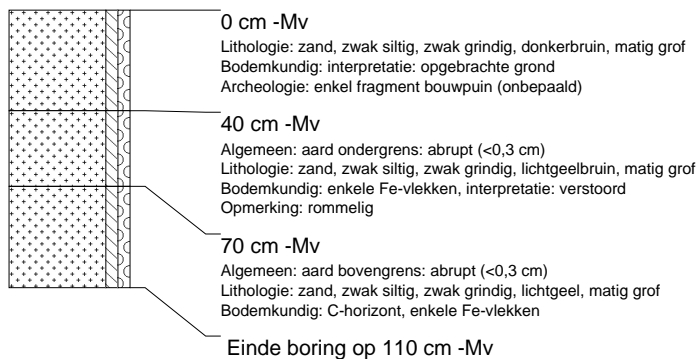
boring: RHIM-6

beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

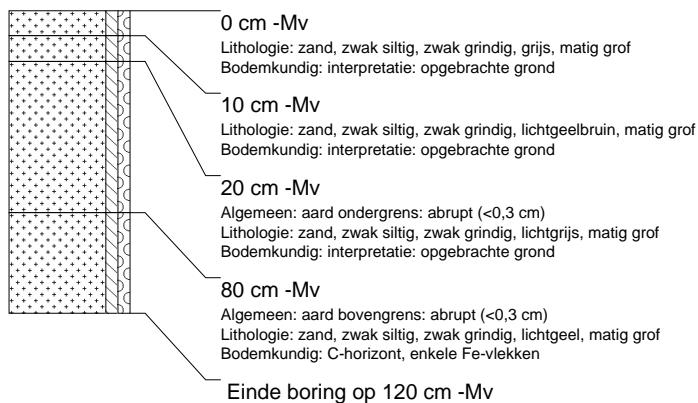

boring: RHIM-7

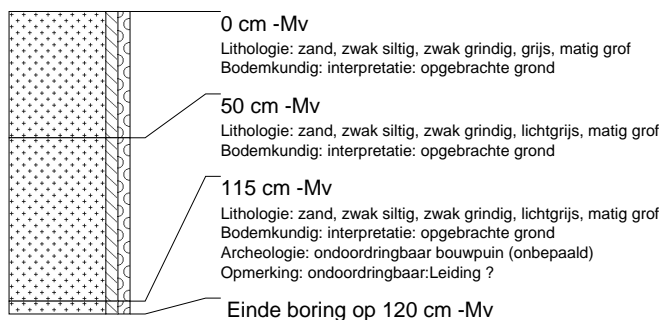
beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

boring: RHIM-8

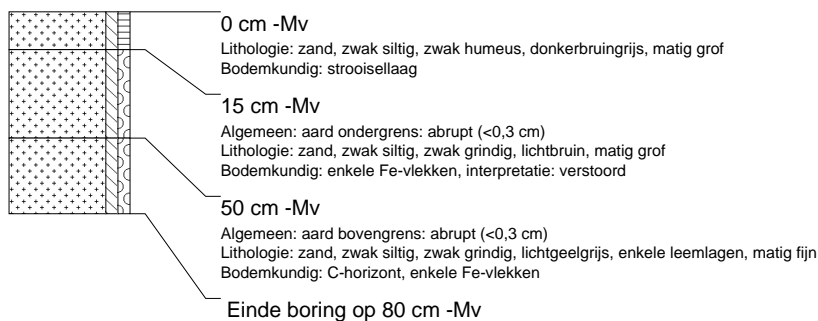
beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

boring: RHIM-9

beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

boring: RHIM-10

beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

boring: RHIM-11

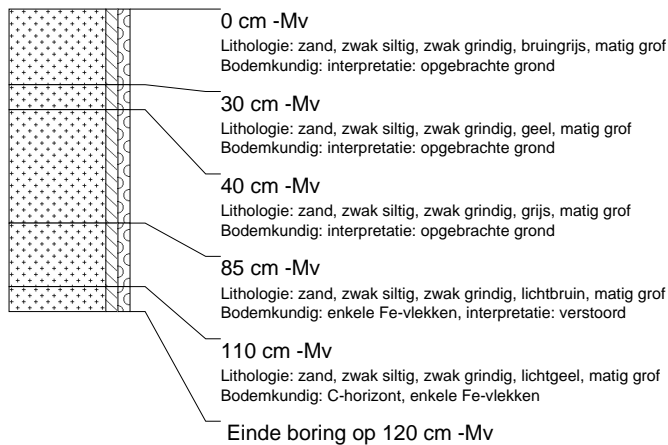
beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

boring: RHIM-12

beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

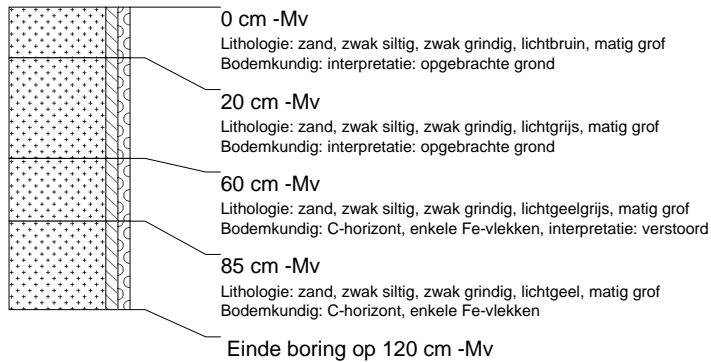
boring: RHIM-13

beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

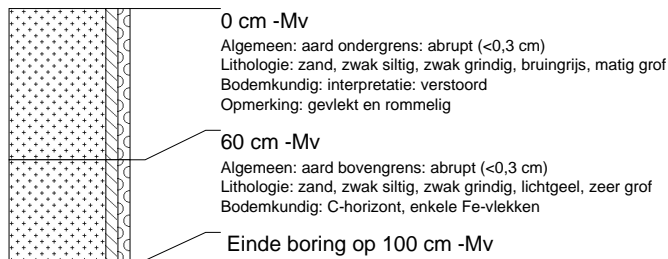

boring: RHIM-14

beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

boring: RHIM-15

beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

boring: RHIM-16

beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

boring: RHIM-17

beschrijver: JK/LS, datum: 1-3-2007, kaartblad: 33G, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: bos, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Rheden, plaatsnaam: Dieren, opdrachtgever: Gemeente Rheden, uitvoerder: RAAP Oost

